

Prawo i Przyrzeczenie Skautowe i Harcerskie. Źródła. Wersje. Komentarze

Materiał dla drużynowych i instruktorów

*Zebrał i opracował
hm. Marcin BINASIAK*

SPIS TREŚCI

Źródła Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego	3
Prawo Rycerskie Rycerzy Okrągłego Stołu (ok. 500 roku)	4
Kodeks Rycerski z czasów króla Henryka VII (ok. 1500 roku)	4
Przyrzeczenie skautowe (1907)	4
Prawo skautowe z komentarzem (1907)	4
Wersje Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego w latach 1911–2000	6
Prawo Skautowe (1911)	6
Przyrzeczenie Skautowe (1914)	
Prawo Skautowe (1914)	6
Przyrzeczenie Harcerskie (1919)	
Prawo Harcerskie (1919)	6
Przyrzeczenie Czerwonego Harcerstwa TUR (1926)	
Prawo Czerwonego Harcerstwa TUR (1926)	6
Przyrzeczenie Harcerskie (1945)	
Prawo Harcerskie (1945)	7
Przyrzeczenie Harcerskie (1947)	
Prawo Harcerskie (1947)	7
Przyrzeczenie Harcerskie (1950)	
Prawo Harcerskie (1950)	7
Przyrzeczenie Harcerskie (1956)	
Prawo Harcerskie (1956)	8
Przyrzeczenie Harcerskie (1957)	
Prawo Harcerskie (1957)	8
Przyrzeczenie Harcerskie (1964)	
Prawo Harcerskie (1964)	8
Prawo Harcerskie (1981)	9
Przyrzeczenie Harcerskie (od 1990)	9
Prawo Harcerskie (od 1990)	9
Uchwała Rady Naczelnej ZHP nr 33 z 22 lutego 1997 r. w sprawie opracowania pt. „Harcerskie Ideały”	10
Komentarze do Prawa i Przyrzeczenia	11
Nasze Prawo i Przyrzeczenie – hm. Stefan Mirowski	11
Komentarz do Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego – Józef Kardynał Glemp	13
Komentarz do Prawa Harcerskiego – Stefan Kardynał Wyszyński	15
Komentarz do Prawa Harcerskiego – hm. RP Henryk Glass	16
Komentarz do Prawa Harcerskiego – ks. hm. RP Jan Mauersberger	18
Komentarz do Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego – hm. RP Stanisław Sedlaczek	20
Literatura tematu	23

Źródła Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego

hm. Bronisław Kubiak, hm. Marcin Binasiak

Ścieżka poszukiwań poprzednich redakcji Harcerskiego Przyrzeczenia i Prawa wiedzie w głąb historii Związku Harcerstwa Polskiego i historii polskiego narodu. Krocząc po tej ścieżce odkrywamy coraz to nowe krainy z charakterystyczną dla nich atmosferą społeczną. Uważny obserwator patrząc przez pryzmat harcerskiego prawa i przyrzeczenia może z dużą dokładnością określić tę atmosferę, ponieważ prawo i przyrzeczenie, poddawane kolejnym redakcjom, nosi jej piętno.

Zaczynamy naszą podróż od obecnie obowiązującej nas redakcji, która na fali przemian politycznych została przeniesiona bez poprawek z 1936 roku.

Poprzedzająca ostatnią redakcją prawa i przyrzeczenia redakcja z 1964 roku nosi cechy deklaratywności i niezrozumiałych poleceń. Natomiast prawo harcerskie zostało pozbawione tu punktu, który określał honor harcerza. Redakcja z 1957 roku ma charakter wypadkowy poglądów instruktorów harcerskich i poglądów działaczy Organizacji Harcerskiej (OH ZMP i OH PL) mających swój wkład w odrodzenie ZHP na Zjeździe Łódzkim w grudniu 1956 roku.

Dwie redakcje z lat 1950 i 1956 – niczym wskazówki gigantycznego zegara historii – wyznaczają „czas wydzielony” ze Związku Harcerstwa Polskiego. Czas ów należał do organizacji typu pionierskiego, a prawo i przyrzeczenie tej organizacji miały charakter deklaracji ideowej owej organizacji.

Wkroczyliśmy w okres pierwszych lat powojennych, okres kształtowania się nowych stosunków społecznych. Harcerstwo wtopiło się w nową rzeczywistość, nie tracąc nic ze swej niezależności. Wyrazem tego jest nie tylko przystosowanie w 1945 roku tekstu prawa i przyrzeczenia do nowej rzeczywistości, lecz również intensywne na jej rzecz działanie.

W czasie okupacji niemieckiej, ze względów konspiracyjnych zmieniono jedynie tekst przyrzeczenia nie ingerując w tekst prawa. W tymże okresie w Organizacji Małego Sabotażu „Wawer” funkcjonowało odrębne przyrzeczenie, miejsce prawa zajęły zasady postępowania w stosunku do okupanta.

Najdłużej, bez istotnych zmian, przetrwał tekst prawa z początków II Rzeczypospolitej, z 1919 roku, bo aż do 1945 roku. W latach 1930 i 1932 dokonano w tym tekście drobne zabiegi kosmetyczne w zakresie stylistyki nie naruszając istoty treści.

Dotarliśmy już do ostatnich lat zaborów, a zarazem okresu narodzin harcerstwa. I oto spostrzegamy, że źródła harcerstwa jak i jego prawa rozsiane są szeroko w czasie i przestrzeni, tworząc wspólny strumień, którego dopływami są „Związek Brzozowej Kory”, „Synowie Daniela Boone”, „Korpusy Jordanowskie”, „Związek Młodzieży Polskiej”, „Zet”, „Eleusis”, „Sokół”, „Zarzewie”, angielski skauting oraz „Junactwo Polskie”. Natomiast źródła prawa odległe są od nas około 1500 lat i wywodzą się z Prawa Rycerskiego wydanego przez Króla Artura dla Rycerzy Okrągłego Stołu. Odtworzone i znowelizowane tysiąc lat później przez Króla Henryka VII posłużyły Baden–Powellowi jako wzorzec do sformułowania Prawa Skautowego. Stąd już tylko mały krok do pierwszej redakcji naszego Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego, wzorowanego na prawie skautów brytyjskich.

Prawo Rycerskie Rycerzy Okrągłego Stołu (ok. 500 roku)

1. Bądź zawsze przygotowany, zawsze w zbroi, która wolno zdjąć tylko na spoczynek nocny.
2. Broń biednych i pomagaj im, bo sami nie mogą się bronić.
3. Staraj się nikogo nie dotykać, nie obrazić.
4. Bądź gotów walczyć w obronie Anglii.
5. Cokolwiek bądź robisz, rób starannie i zdobądź dobre imię.
6. Nie łam nigdy przyrzeczeń.
7. Honor kraju broń swym życiem.
8. Raczej zgin z honorem, niż byś miał żyć we wstydzie.

Kodeks Rycerski z czasów króla Henryka VII (ok. 1500 roku)

1. Rycerze nie zdejmują nigdy zbroi, chyba dla nocnego spoczynku.
2. Są zobowiązani szukać przygód, by zdobyć rozgłos i sławę.
3. Bronić biednych i słabych.
4. Dać pomoc każdemu, kto o nią prosi w słusznej sprawie.
5. Nie zaczepiać się wzajemnie.
6. Walczyć dla obrony i pomyślności swojego kraju.
7. Działać dla honoru, nie dla zysku.
8. Nigdy, pod żadnym pozorem nie łamać danego słowa.
9. Poświęcać się dla honoru swego kraju.
10. Wybrać raczej śmierć chlubną niż haniebną ucieczkę.

Przyrzeczenie Skautowe (1907)

Przyrzekam na swój honor uczynić wszystko, co leży w mojej mocy, by spełnić obowiązek względem Boga i Króla. Nieść pomoc bliźnim w każdej potrzebie. Być posłusznym Prawu Skautowemu.

Prawo Skautowe z komentarzem (1907)

1. Godność skauta polega na tym, że można mu zaufać.

Jeżeli skaut mówi: „tak jest na mój honor” to znaczy, że tak jest, jakby złożył najuroczystszą przysięgę. Podobnie, jeśli przełożony skauta mówi do podwładnego: „ufam ci na twój honor, że to zrobisz” skaut zobowiązany jest do spełnienia rozkazu wszelkimi środkami, nie dając się niczemu odwieść od tego. Jeśli skaut splami swój honor kłamstwem lub przez niedokładne wykonanie rozkazu, kiedy mu zaufano na honor, że go spełni, można mu kazać zwrócić odznakę skautową i nie pozwolić mu już nigdy jej nosić. Można też polecić opuścić szeregi skautowe.

2. Skaut jest lojalny względem Króla, swego kraju, przełożonych, rodziców, pracodawców i podwładnych.

Musi być z nimi w każdej, choćby najgorszej doli, przeciw każdemu ich wrogowi lub nawet takiemu, co źle o nich mówi.

3. Obowiązkiem skauta jest być użytecznym i nieść pomoc bliźniemu.

Skaut spełnia swój obowiązek przez wszystkimi innymi nawet jeśliby przez to musiał zrezygnować z przyjemności, wygody czy narazić się na niebezpieczeństwo. Jeśli znajdzie się w trudnej sytuacji,

nie wierząc co ma z dwu rzeczy wybrać, musi się spytać siebie samego: „co jest moim obowiązkiem”. To jest, „co jest lepszym dla innych ludzi” i to winien zrobić. Musi być gotów w każdej chwili do ratowania życia i mienia, pomoc rannym. Musi też uczynić wszystko, co się da, aby spełnić przynajmniej jeden dobry uczynek w ciągu dnia.

4. Skaut jest przyjacielem wszystkich, a bratem każdego skauta bez względu na to, do jakiej należy on klasy społecznej.

Tak więc jeśli skaut spotka drugiego skauta, choćby zupełnie obcego, musi przemówić o niego, pomóc mu w czym tylko potrafi, więc albo spełnić za niego to, co tamten ma zrobić albo dostarczyć mu pożywienia i w ogóle zrobić wszystko, co tamten mógł potrzebować. Skautowi nie wolno być snobem. Snobem jest ten, co patrzy z góry na drugiego dlatego, że tamten jest biedniejszy albo jeśli sam jest biedniejszy, to myśli źle o bogatych. Skaut przyjmuje drugiego człowieka takim, jakim on jest i z każdym stara się żyć w przyjaźni. Kima, chłopca wywiadowcę, nazywali Hindusi „Małym przyjacielem całego świata” i te nazwę winien każdy skaut zdobyć sam dla siebie.

5. Skaut jest rycerski.

To znaczy, że jest grzeczny dla wszystkich, a specjalnie dla kobiet i dzieci oraz starców, kalek, ułomnych i temu podobnych i nie wolno mu brać żadnej nagrody za pomoc lub grzeczność wyświadczoną innemu.

6. Skaut jest przyjacielem zwierząt.

Powinien, o ile możliwości, chronić je przed zadawaniem im bólu. Nie wolno mu zabijać zwierzęcia, o ile to nie jest konieczne, boć to stworzenie boskie. Wolno zabijać zwierzynę dla zdobycia pożywienia i zwierzęta szkodniki.

7. Skaut słucha rozkazów.

Nawet jeśli rozkaz rodziców mu się nie podoba, musi go wykonać, jak wykonuje żołnierz marynarz i jak wykonałby on sam rozkaz swego kapitana zespołu piłki nożnej, musi go wykonać bez względu na wszystko, bo jest to jego obowiązek. Dopiero wykonawszy go może przyjść i powiedzieć co ma przeciw niemu, ale wykonać musi natychmiast. Taka jest dyscyplina.

8. Skaut śmieje się i gwizdże na wszelkie trudności.

Kiedy otrzyma rozkaz, przyjmuje go z uśmiechem i gotowością, nie ślamazarnie i z kwaśną miną. Skaut nie narzeka na trudy, nie narzeka na drugiego ani nie serka znalazłszy się w trudnej sytuacji, lecz idzie naprzód gwizdząc i śmiejąc się. Jeśli spóźni się na pociąg albo gdy mu ktoś nastąpi na nagniotek – co wcale nie świadczy, by skauci mogli posiadać coś takiego jak nagniotki – czy też w jakiegokolwiek innej okazji, winien się natychmiast zmusić do uśmiechu i gwizdać z cicha i już wszystko jest w porządku. Za każde przekleństwo i brzydkie słowo wlewają skautowi towarzysze dzbanek wody do rękawa. Karę tą wynalazł dawny brytyjski skaut, kapitan Jon Smith przed trzydziestu laty.

9. Skaut jest oszczędny.

To znaczy, że oszczędza każdego możliwego pensa i wkłada go do banku, aby na wypadek straty pracy mógł się sam utrzymać i nie być ciężarem dla drugich albo żeby móc – w razie potrzeby – użyć tych pieniędzy drugiemu.

10. Skaut jest czysty w myśli, mowie i czynie.

Patrzy z góry na młodych głupców, mówiących brudne słowa i nie pozwala się skusić ani do mówienia, ani do czynienia czegoś brudnego.

Wersje Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego w latach 1911–2000

Przyrzeczenie Skautowe (1911)

Ślubuję:

1. Wierność Ojczyźnie,
2. Gotowość w każdej chwili niesienia pomocy innym,
3. Posłuszeństwo Prawu Skautowemu

Prawo Skautowe (opublikowane w „Skaucie” z 1911 nr 2)

1. Na słowie skauta można polegać, jak na Zawiszy.
2. Skaut jest wierny Ojczyźnie (...).
3. Skaut jest obowiązany być pożytecznym i pomagać innym.
4. Skaut jest przyjacielem wszystkich, a bratem każdego innego skauta.
5. Skaut jest rycerski (...).
6. Skaut jest przyjacielem zwierząt.
7. Skaut jest karny i posłuszny (...).
8. Skaut śmieje się i gwizdże w najcięższym nawet położeniu.
9. Skaut jest oszczędny.

Prawo Skautowe (opublikowane w „Skaucie” 1914 nr 14–15)

1. Na słowie skauta polegaj, jak na Zawiszy.
2. Skaut służy Ojczyźnie i dla niej spełnia sumiennie swoje obowiązki.
3. Skaut jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.
4. Skaut w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego skauta.
5. Skaut postępuje po rycersku.
6. Skaut miłuje przyrodę i stara się ją poznać.
7. Skaut jest karny, posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.
8. Skaut jest zawsze pogodny.
9. Skaut jest oszczędny i ofiarny.
10. Skaut jest czysty w myśli, mowie i uczynkach: nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych.

Prawo Harcerskie (wg rozkazu Naczelnictwa ZHP z 1919)

1. Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.
2. Harcerz służy Ojczyźnie i dla niej spełnia sumiennie swoje obowiązki.
3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.
4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.
5. Harcerz postępuje po rycersku.
6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.
7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.
8. Harcerz jest zawsze pogodny.
9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.

10. Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych.

W latach 1930–1932 wprowadzono poprawki: zmieniono kolejność punktów 1 i 2: punkt 1 przyjął postać „Harcerz służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki”.

Prawo Czerwonego Harcerstwa TUR (1926–1939)

1. Czerwony harcerz uważa się za członka klasy robotniczej i walczy o jej wyzwolenie.
2. Jest zawsze wierny swoim towarzyszom.
3. W każdym pracującym widzi towarzysza i brata.
4. Staje w obronie słabszych i jest zawsze gotów do niesienia pomocy.
5. Jest odważny i nigdy nie rozpacza.
6. Jest punktualny, karny i obowiązkowy.
7. Mówi prawdę, na jego słowie można polegać.
8. Hartuje się i dba o swoje ciało.
9. Jest miłośnikiem i obrońcą przyrody.
10. Jest czysty w myślach, słowach i czynach. Nie pali, zwalcza alkohol i gry hazardowe.

Prawo Harcerskie (1945)

1. Harcerz służy Polsce Demokratycznej i spełnia dla niej sumiennie swoje obowiązki.
2. Harcerz miłuje wolność i sprawiedliwość, broni prawa do nich każdego człowieka.
3. Harcerz czczy pracę, szanuje ludzi pracy i uczy się od nich.
4. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.
5. Harcerz mówi prawdę i dotrzymuje słowa.
6. Harcerz jest karny, opanowany i pogodny.
7. Harcerz jest odważny.
8. Harcerz jest uczynny i ofiarny.
9. Harcerz jest oszczędny i gospodarny.
10. Harcerz jest szlachetny w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych.

Prawo Harcerskie (1947)

1. Harcerz służy Polsce i dla Niej sumiennie spełnia swoje obowiązki.
2. Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.
3. Harcerz jest pożyteczny, pracą buduje lepszy świat.
4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.
5. Harcerz postępuje po rycersku, miłuje wolność i sprawiedliwość.
6. Harcerz jest przyjacielem przyrody i stara się ją poznać.
7. Harcerz kocha i szanuje swój dom rodzinny.
8. Harcerz jest karny, opanowany, pogodny.
9. Harcerz jest gospodarny, oszczędny i ofiarny.
10. Harcerz jest czysty w myśli, mowie i czynach, nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych i walczy z nałogami.

Prawo Harcerskie (1950, Organizacja Harcerska Związku Młodzieży Polskiej)

- Harcerz kocha Polskę Ludową i służy jej całym swym życiem.
- Harcerz w szeregach postępowej młodzieży świata walczy o pokój i wolność narodów.
- Harcerz szanuje ludzi pracy i uczy się od nich.
- Harcerz dobrze się uczy.
- Harcerz poznaje życie przyrody i uczy się gospodarować jej siłami.
- Harcerz zaprawia siły do pracy i obrony kraju.
- Harcerz jest dobrym kolegą i niezawodnym towarzyszem pracy.
- Harcerz dba o honor swej organizacji.
- Harcerz przygotowuje się do pracy w szeregach Związku Młodzieży Polskiej.

Opublikowane z komentarzem w „Świecie Młodych” 1950 nr 21 i 22; punkty nie były numerowane.

Prawo Harcerskie (1956, Organizacja Harcerska Polski Ludowej)

1. Harcerz jest dzielny i sprawiedliwy, śmiało pokonuje trudności.
2. Harcerz jest dobrym kolegą i wiernym towarzyszem.
3. Harcerz mówi prawdę i dotrzymuje słowa.
4. Harcerz jest karny jak żołnierz.
5. Harcerz sumiennie spełnia swoje obowiązki w szkole i w domu.
6. Harcerz chce umieć więcej niż umie.
7. Harcerz chroni przyrodę, poznaje jej tajemnice.
8. Harcerz szanuje pracę, strzeże wspólnej własności.
9. Harcerz jest uczynny pomaga słabszym, broni krzywdzonych.
10. Harcerz szanuje starszych, rodziców i nauczycieli.
11. Harcerz jest przyjacielem wszystkich ludzi, którzy walczą o sprawiedliwość.
12. Harcerz pragnie zostać dobrym zetempowcem.

Prawo Harcerskie (1957)

1. Harcerz służy Polsce i dla niej sumiennie spełnia swoje obowiązki.
2. Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.
3. Harcerz jest sprawiedliwy, w każdym szanuje człowieka i staje w obronie krzywdzonych.
4. Harcerz jest przyjacielem tych, co zmieniają świat na lepsze, a za brata uważa każdego innego harcerza.
5. Harcerz chętnie pomaga rodzicom, dba o dom rodzinny szanuje starszych.
6. Harcerz jest pożyteczny i gospodarny, dba o dobro społeczne.
7. Harcerz jest pracowity i wytrwały, w życiu stawia sobie wielkie cele.
8. Harcerz jest karny i odważny, z uśmiechem pokonuje trudności.
9. Harcerz jest przyjacielem przyrody, poznaje jej piękno i tajemnice.
10. Harcerz jest szlachetny w słowach i czynach. Nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych.

Prawo Harcerskie (1964)

1. Harcerz służy Polsce Ludowej i dla Niej sumiennie spełnia swoje obowiązki.
2. Harcerz chce zmieniać świat na lepszy, jest zawsze z tymi, co walczą o wolność i równość ludzi.
3. Harcerz jest sprawiedliwy i odważny śmiało broni słusznej sprawy.
4. Harcerz chce wiedzieć więcej niż wie, umieć więcej niż umie.
5. Harcerz śpieszy innym z pomocą, nie opuści nikogo w potrzebie.
6. Harcerz jest wiernym przyjacielem i niezawodnym kolegą.

7. Harcerz szanuje starszych, pomaga chętnie rodzicom.
8. Harcerz pracuje rzetelnie, dba o wspólne dobro jak o własne.
9. Harcerz jest przyjacielem przyrody poznaje jej piękno i tajemnice.
10. Harcerz chce być silny i sprawny, nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych.

Prawo Harcerskie (VII Zjazd ZHP, 1981)

1. Harcerz służy Polsce Ludowej i dla Niej sumiennie spełnia swoje obowiązki.
2. Harcerz chce zmieniać świat na lepszy, jest zawsze z tymi, co walczą o wolność i równość ludzi.
3. Harcerz jest sprawiedliwy i odważny, śmiało broni słusznej sprawy.
4. Harcerz chce wiedzieć więcej niż wie, umieć więcej niż umie.
5. Harcerz śpieszy innym z pomocą, nie opuści nikogo w potrzebie.
6. Harcerz jest wiernym przyjacielem i niezawodnym kolegą.
7. Harcerz szanuje starszych, pomaga chętnie rodzicom.
8. Harcerz pracuje rzetelnie, dba o wspólne dobro jak o własne.
9. Harcerz jest przyjacielem przyrody poznaje jej piękno i tajemnice.
10. Harcerz chce być silny i sprawny, nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych i walczy z nałogami.

Przyrzeczenie Harcerskie (1990)

Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/posłusznym Prawu Harcerskiemu.

Prawo Harcerskie (1990)

1. Harcerz sumiennie spełnia swoje obowiązki wynikające z Przyrzeczenia Harcerskiego.
2. Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.
3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.
4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.
5. Harcerz postępuje po rycersku.
6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.
7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.
8. Harcerz jest zawsze pogodny.
9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.
10. Harcerz jest czysty w myśli, w mowie i uczynkach; nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.

Uchwała Rady Naczelnej ZHP nr 33 z 22 lutego 1997 r. w sprawie opracowania pt. „Harcerskie Ideały”

Przyrzeczenie i Prawo Harcerskie – kreślą konkretny system wartości, opisują ideał. Odzwierciedlają zasady harcerskiego wychowania: służbę, braterstwo, pracę nad sobą. Prawo każdemu harcerzowi daje ściśle określony kodeks postępowania, jest dla niego życiowym drogowskazem. W chwili złożenia harcerskiego Przyrzeczenia zobowiązujemy się nieustannie dążyć do osiągnięcia tego ideału. Młody człowiek składając je decyduje się z własnej „szczerzej woli” akceptować i stosować w swym życiu zawarte w Prawie zasady etyczne. Wobec własnego sumienia, wobec grupy rówieśników i instruktora, który jest dla niego wzorem i autorytetem bierze odpowiedzialność za ich dotrzymywanie. To dobrowolne zobowiązanie jest największą motywacją do samodoskonalenia, wyrażeniem woli nieustannej pracy nad sobą, woli stałego podążania drogą wyznaczoną przez drogowskaz naszego Prawa. Akceptowanie zawartych w Prawie i Przyrzeczeniu ideałów oraz, stały możliwie największy wysiłek zmierzający do ich osiągnięcia są wobec młodego człowieka skutecznym instrumentem wpływającym na jego rozwój. Dla najmłodszych członków naszego ruchu identyczną rolę pełni Obietnica i Prawo Zucha. Prawo i Przyrzeczenie jest fundamentalnym elementem metody harcerskiej.

Komentarz do Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego

„Nasze Prawo i Przyrzeczenie”

hm. Stefan MIROWSKI

MAM SZCZERĄ WOLE, to znaczy dobrowolnie, bez niczyjego nakazu, bez żadnego przymusu, **CAŁYM ŻYCIEM**, ze wszystkich sił mego ducha, z całego serca, wykorzystując wszystkie dane mi możliwości **PEŁNIĆ SŁUŻBĘ BOGU**, który stanowi uosobienie najwyższych ideałów, takich jak miłość, prawda, dobro, sprawiedliwość, wolność, piękno, przyjaźń i braterstwo, wiara, nadzieja. Ideały te łączą wszystkich ludzi dobrej woli, niezależnie od pochodzenia, narodowości, wyznania, wywodzą się z norm moralnych opartych na uniwersalnych, etycznych i kulturowych tradycjach chrześcijaństwa. Wyznawany przeze mnie system wartości kształtuję samodzielnie podążając w kierunku wskazanym przez Prawo Harcerskie. Pragnę służyć **POLSCE**, ojczyźnie moich przodków, o której honor, niepodległy byt, tradycje i kulturę walczyli czynem i słowem, którą otrzymałem w spadku jako bezcenną wartość mego pokolenia, którą z całym jej bogactwem duchowym i materialnym mam przekazać moim następcom. Stale poszerzam świat mych myśli i uczuć, wierny zasadzie, że więcej wiedzieć, to głębiej pokochać. Szanuję prawa innych państw i narodów. Chcę **NIEŚĆ CHĘTNĄ POMOC BLIŹNIM** nie tylko wtedy, gdy o pomoc proszą, ale zawsze wtedy, gdy czujnym okiem dostrzegę, że na drodze mego życia stanął ktoś, kto potrzebuje pomocy, opieki, wsparcia, pocieszenia. Mam być **POSŁUSZNYM PRAWU HARCERSKIEMU**, chcę, by Ono było zawsze wskazówką mego postępowania, by ono decydowało zawsze o zgodności moich myśli, słów i uczynków. Moje Przyrzeczenie nie jest przysięgą ani ślubowaniem. Przestrzeganie Prawa Harcerskiego jest sprawą mego honoru i źródłem radości, „wędrówką ku szczęściu”. Za wypełnienie Przyrzeczenia odpowiadam przed własnym sumieniem.

1. HARCERZ SUMIENNIE SPEŁNIA SWOJE OBOWIĄZKI WYNIKAJĄCE Z PRZYRZECZENIA HARCERSKIEGO, wrażliwym okiem spogląda na otaczający go świat, na potrzeby ludzi, na potrzeby środowiska, w którym żyje. Jest dobrym uczniem i pracuje rzetelnie. Jest gotów zawsze pełnić służbę innym, dawać z siebie wszystko, co dobre, nie żądając w zamian nic, za jedyną nagrodę uważa radość płynącą z dobrze spełnionych obowiązków. Obcy mu jest egoizm, postawa konsumpcyjna, wyznaje prymat wartości duchowych nad materialnymi.

2. NA SŁOWIE HARCERZA POLEGAJ JAK NA ZAWISZY – to nakaz prawdomówności, wierności, zgodności słów i czynów z nakazami własnego sumienia, swym słowem i czynem harcerz zasługuje na zaufanie, dotrzymuje słowa, przywraca wiarę w solidność, rzetelność, spolegliwość, mówi, co myśli, robi, co mówi. Postawą i zachowaniem daje świadectwo o wartościach, jakie wnosi harcerstwo w życie młodzieży i całego społeczeństwa. Harcerz jest punktualny.

3. HARCERZ JEST POŻYTECZNY, jego czyny zawsze służą społeczności, w której żyje. Naukę traktuje jako podstawę przyszłej służby Ojczyźnie i ludzkości. Praca zawodowa jest nie tylko źródłem jego utrzymania, ale przede wszystkim formą realizacji służby społecznej. **HARCERZ NIESIE POMOC BLIŹNIM** chętnie i ofiarnie, nie czeka aż go ktoś o pomoc i opiekę poprosi, lecz sam szuka okazji, by być pomocnym każdemu człowiekowi i każdej społeczności, którą spotyka na swej drodze.

4. HARCERZ W KAŻDYM WIDZI BLIŹNIEGO, każdemu służy pracą, pomocą, ujmuje się za każdym pokrzywdzonym, obca mu jest znieczulica i oziębłość w stosunkach między ludźmi. Przewycięża urazy i waśnie między ludźmi i między narodami, swą postawą daje wyraz uznania

naturalnych praw człowieka. Sprzeciwia się przejawom nienawiści, nie poniża nikogo. Harcerz **ZA BRATA UWAŻA KAŻDEGO INNEGO HARCERZA**, każdego skauta na całym świecie, każdego wiernego tym samym ideałem. Takie widzenie świata i ludzi prowadzi do poszanowania cudzych przekonań, do demokracji i tolerancji.

5. HARCERZ POSTĘPUJE PO RYCERSKU, traktuje życie jak wielką grę, w której ważna jest nie tylko wygrana, ale ważne jest przede wszystkim to, jak się gra. Harcerstwo to czysta gra. Harcerz mimo negatywnych doświadczeń wierzy, że inni też grają czysto. Czysta, uczciwa, rycerska gra obowiązuje przede wszystkim wobec przeciwników. Harcerz wyciąga rękę do zgody. Harcerz jest dzielny, walczy z chamstwem, nietolerancją, przejawami brutalności. Jest uprzejmy i kulturalny, potrafi się odpowiednio zachować w każdej sytuacji. Harcerz dba o swój wygląd.

6. HARCERZ MIŁUJE PRZYRODĘ, nie niszczy jej, przeciwdziała jej dewastacji, **I STARA SIĘ JĄ POZNAĆ**, uczy się czytać „świętą księgę przyrody”, odczuwa silną więź z całą przyrodą. Ma świadomość, że jest jej częścią, zgłębia jej tajemnice, w niej szuka i odnajduje równowagę ducha. Przeciwdziała zagrożeniom środowiska, których źródłem jest nie tylko cywilizacja przemysłowa, ale także bezmyślność, lenistwo, brak wyobraźni, nieświadomość skutków naszych działań i zaniedbań. Dbą o bogactwa naturalne, o piękno krajobrazu.

7. HARCERZ JEST KARNY, karnością opartą na rozumnym posłuszeństwie, wynikającą z dobrowolnego wyboru drogi i celu, wyboru dającego poczucie wolności. Harcerz jest **POSŁUSZNY RODZICOM**, wierny rodzinnej tradycji, która współtworzy tradycję Ojczyzny. Jest posłuszny **WSZYSTKIM SWOIM PRZEŁOŻONYM**, którzy prowadzą go do wspólnie realizowanego celu – przez służbę Bogu, Polsce i bliźnim. Karność staje się źródłem poszukiwania i uznawania autorytetów w życiu społecznym.

8. HARCERZ JEST ZAWSZE POGODNY, idzie między ludzi z otwartym spojrzeniem płynącym z pogody ducha. Harcerz panuje nad swoimi emocjami i nerwami. Jest optymistą, ma poczucie humoru. Pomaga innym przezwyciężyć apatię, smutek, zniechęcenie, obojętność. Cieszy się radością innych.

9. HARCERZ JEST OSZCZĘDNY, nie skąpy, ale gospodarny, nie marnuje czasu, nie marnuje życia, pracuje skutecznie. Harcerz jest **OFIARNY** w niesieniu pomocy innym, hojny w uczynności. Przywiązuje szczególne znaczenie do bezinteresownej działalności społecznej. Przewycięża marnotrawstwo materiałów i darów przyrody, pieniędzy i pracy.

10. HARCERZ JEST CZYSTY W MYŚLI, MOWIE I UCZYNKACH, najpierw myśli, potem mówi, dba o czystość i piękno języka. Sprawy płci traktuje poważnie i odpowiedzialnie. Harcerz dba o zdrowie, **NIE PALI TYTONIU I NIE PIJE NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH**, nie ulega żadnym nałogom, nie próbuje używania narkotyków, pomaga innym w zwalczaniu nałogów. Abstynencję traktuje jako ważny element troski o zdrowie, o hart ducha, o opanowanie słabości własnego charakteru.

Warszawa, 1996

Komentarz do Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego

Józef Kardynał GLEMP, Prymas Polski

Drodzy harcerze i harcerki ! Wasza odnowiona formuła przyrzeczenia harcerskiego pozwala mieć nadzieję, że harcerstwo w Polsce będzie jedną z wielu propozycji dla dzisiejszej młodzieży w kształtowaniu swojej osobowości. Podejmujcie odnowioną formułę przysięgi i prawa harcerskiego w czasie przełomów wieku i przeobrażeń ustrojowych w naszej Ojczyźnie. Dlatego też zarówno słowa przyrzeczenia, jak i prawa harcerskiego, aby spełniały zadanie wychowawcze w obecnym czasie, należy rozpatrywać w kontekście odbywających się zmian, zagrożeń i wezwań. W czasie, kiedy lansuje się styl życia bez żadnych ograniczeń i barier, wy, harcerze, z własnej woli chcecie podjąć życie według zadań i przyrzeczeń harcerskich określonych w prawie harcerskim. Chcąc osiągnąć bogatą osobowość, potrzeba pewnej dyscypliny, która płynie nie z ograniczenia wolności, ale z rozeznania jej w prawdzie. Dlatego też zasady, prawa i reguły są drogowskazami ku rozwojowi pełni człowieczeństwa. Myśląc o człowieku szczęśliwym, oprócz rozwoju fizycznego i intelektualnego, nie możecie zapomnieć o rozwoju duchowym. Proces rozwoju człowieka winien być zintegrowaną całością. Dlatego wasze podstawowe prawa i reguły są określone jako „służba Bogu”, „służba Ojczyźnie” i „służba bliźnim”.

Pełnić służbę Bogu – aby pełnić ją całym życiem i szczerą wolą, trzeba się zaprzyjaźnić z Bogiem. Żeby się z Nim zaprzyjaźnić, trzeba Go poznać. Poznając Boga w Jego wielkości, dobru, pięknie i miłości do człowieka, sercem się z nim zaprzyjaźnisz. A przyjaźń rodzi miłość, która jest gotowa uczynić wszystko. Stąd służyć Bogu, to doświadczać „przygód duchowych”. Msza święta, modlitwa, sakramenty święte – tu oczekuje cię Bóg – Przyjaciel, aby cię obdarzyć swoją łaską. Aby się z kimś zaprzyjaźnić, serce mu oddać, całym życiem pełnić mu służbę, trzeba być dziś szczególnie roztropnym. W okolicznościach naszego życia kryją się różne bożki, które chciałyby pozyskać waszą przyjaźń duchową. Pamiętaj! Bóg jest JEDEN w TRZECH OSOBACH. Tylko On może cię zbawić i dać prawdziwą przyjaźń.

Służyć Ojczyźnie – służba ta nie będzie ciężarem, jeśli kochać ją będziesz z całą jej historią, górami, jeziorami, przydrożnymi krzyżami i ludźmi, którzy tę Polskę stanowią od ponad tysiąca lat. Służyć, to odkrywać przeszłość, by lepiej rozumieć teraźniejszość i uczyć się przyszłości. Służyć, to znać Ojczyznę swoich przodków, o której kształt walczyli i ginęli. Służyć Ojczyźnie, to pielęgnować pamięć przeszłości i przechowywać depozyt, skarb, któremu na imię Polska.

Służyć bliźniemu – to kochać go taką miłością, jaką kochasz siebie. Jeśli będziesz odpowiedzialny za rozwój swojej osobowości, to łatwiej ci będzie dostrzec niedostatki innych, by pośpieszyć im z pomocą. Dziś, jak może nigdy dotąd, jest wielu ludzi potrzebujących pomocy, tej materialnej, a jeszcze bardziej duchowej. Wielu obok ciebie jest samotnych, rozdartych wewnątrz. Żyją wśród ludzi samotni. By służyć bliźnim trzeba mieć wrażliwość i serce delikatne, a wtedy zobaczysz nie tylko swoje potrzeby, ale i innych. Składając przysięgę harcerską świadomie i dobrowolnie, stajesz się człowiekiem odpowiedzialnym. Ale raz złożoną przysięgę co dzień będziesz musiał potwierdzać swoją postawą życia. Życiem musisz dodawać przysiędze świeżości, jeśli chcesz być godnym harcerzem i harcerką. Gdy wierny będziesz złożonej przysiędze, to prawo harcerskie zamknięte w dziesięciu wskazaniach będzie ci łatwo przestrzegać. Jeśli Bóg jest twoim przyjacielem, jeśli bliźni jest twym bratem, a Ojczyzna matką, to wypełnić swoje obowiązki nie możesz inaczej jak tylko sumiennie. Nie możesz wtedy zawieść, stchórzyć, być smutnym, rozrzutnym, uzależnionym nałogami i knąbrnym, bo inaczej nie jesteś godny przyjaźni z Bogiem i ludźmi.

1. Być człowiekiem sumienia – sumienie Sobór Watykański II nazwał sanktuarium człowieka, gdzie przebywa on sam z Bogiem, którego głos rozbrzmiewa w jego wnętrzu (*Gaudium et spes*, 16). Sumienie jest świadkiem prawdy, na którą trzeba się otworzyć w pokornym jej poszukiwaniu. Sumienie więc nie decyduje, co jest dobre, a co złe. Ażeby harcerz mógł spełniać sumiennie swoje obowiązki musi mieć prawidłowo ukształtowane sumienie. Dlatego jednym z podstawowych zadań jest troska o prawidłową formację sumienia, która w konsekwencji pozwoli sumiennie mu wypełniać obowiązki wynikające z Przyrzeczenia Harcerskiego.

2. Być człowiekiem słowa. Dzisiejszy człowiek wierzy wtedy słowom, jeśli są one poparte postawą życia. Wszyscy obserwujemy proces erozji języka i rozpad słowa. Obserwujemy rozerwanie między znaczeniem a brzmieniem słowa. Słowo oderwane od treści niczego nie przekazuje. Dlatego słowo harcerza musi być jednością, treścią jego brzmienia i życia.

3. Być człowiekiem pożytecznym i nieść pomoc bliźnim. Być pożytecznym, to znaczy uczyć się kompetencji w określonych dziedzinach życia. Być pożytecznym, to znać się na rzeczy, to zdobywać mistrzostwa w różnych dyscyplinach. W ten sposób harcerz służy dobru wspólnemu i niesie pomoc drugiemu człowiekowi.

4. Widzieć w każdym człowieku bliźniego i uważać każdego za brata. Harcerz nie przejdzie obojętnie obok drugiego człowieka nie zauważając go. Obojętność na drugiego człowieka zda się dominować w dzisiejszym świecie. Człowiek nie patrzy na człowieka jako na obraz Boga samego, tylko jako na narzędzie kariery, posiadania, wyzysku i zarobku. Jest wyrachowany w czasie poświęconym drugiemu człowiekowi. Dlatego harcerz nie szczędzi czasu swojemu bratu, ale usiłuje go zrozumieć, podnieść na duchu, dostrzec w nim dobro, jakie zaszczerpił Stwórca w swoim stworzeniu.

5. Postępować po rycersku. Oznacza to być człowiekiem honoru, a takim człowiekiem winien być harcerz. Postępować po rycersku, to oznacza mieć odwagę i stanąć w prawdzie przed drugim człowiekiem i przed samym sobą. Postępować po rycersku, to troszczyć się o szacunek wobec swoich kolegów, a w szczególności wobec koleżanek, osób starszych, wszędzie tam, gdzie się znajdziemy.

6. Być człowiekiem miłującym przyrodę i poznawać ją. Miłować przyrodę i poznawać ją, to kochać Boga i uwielbiać Go za to, co stworzył. Przyroda to dzieło Stwórcy. Poznając przyrodę, poznasz jej Stwórcę, odkrywasz piękno daru stworzenia. Przyroda to środowisko człowieka.

7. Być człowiekiem karności i posłuszeństwa. Posłuszeństwo to nic innego jak wymaganie od siebie, panowanie nad swoim „ja”. Choćby nikt od was nie wymagał, wymagajcie sami od siebie – słowa Ojca Świętego powiedziane do młodzieży na Jasnej Górze 1983 r. Któż bardziej, jak nie harcerz, powinien wymagać od siebie, walcząc z lenistwem, wygodnictwem i łatwizną. Być posłusznym wobec swoich przełożonych, to równocześnie słuchać ich i wykonywać ich polecenia. Prawdziwe posłuszeństwo kształtuje w dojrzałym człowieku serce dziecka, które czyni go wolnym i radosnym. Harcerz, słuchając drugiego człowieka, nie umniejsza się, ale rośnie, nie zacieśnia się, ale pogłębia swoją postawę. Przez posłuszeństwo wyraża się swój szacunek do drugiego człowieka, który jest obrazem Boga.

8. Być człowiekiem pogodnym. Optymizm patrzenia na świat zdobywa się patrząc na niego oczyma wiary. W świecie jest Bóg, który jest sprawcą dobra. Stąd nadzieja i radość harcerza winny sięgać głębi wiary. Być człowiekiem radosnym, to zadanie dla każdego harcerza. Radość jest nam po to dana, abyśmy nią żyli i o niej świadczyli. Radość jest darem. Harcerz musi więc starać się ją przyjmować. Bóg jest radością. Wasza pogoda, zadowolenie niech się wszystkim rzucają w oczy.

9. Być człowiekiem oszczędnym i ofiarnym. To nic innego jak posiadać umiejętność gospodarowania własnym dobrem, używaniem tylko tego, co jest dla mnie konieczne. To jest również walka z wadą polskiej rozrzutności. Każdy harcerz winien uczyć się ofiary w imię wartości. Być ofiarnym, to także mieć miłość Ojczyzny i Boga, aż do oddania życia.

10. Być czystym w myśli, mowie, uczynkach i nie ulegać nałogom. Widzieć obecność Boga w sobie i drugim człowieku. To oznacza mieć serce wolne od zła. Być czystym, to otworzyć się na drugiego człowieka, na prawdziwą miłość jaką jest Bóg. Czystość w myślach, mowie i uczynkach dopomoże harcerzowi wyrzec się tego, co przemijające i złudne, a objawi prawdziwe oblicze życia. Dlatego abstynencja i wstrzemięźliwość powinny być cnotami harcerza, aby nie zamazać obrazu Boga w człowieku.

Ucząc się wypełniać przysięgę i prawo harcerskie, będziecie wzrastać w przyjaźni z ludźmi w lasce u Boga i w ten sposób będziecie stawać się szczęśliwymi, czego wam z całego serca życzę i błogosławię.

Komentarz do Prawa Harcerskiego

Stefan Kardynał WYSZYŃSKI, Prymas Tysiąclecia

*Jeśli wymagam stosowania Prawa od dziewięcioletniego smyka,
to o ileż bardziej muszę tego wymagać od siebie.
Andrzej Małkowski*

1. Harcerz(ka) służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki. Pamiętam, że mam Ojca w Niebie, który jest Miłością i Prawdą. Z Ojca czerpię – przez Chrystusa, Syna Bożego i mojego Brata, Prawdę o Ojcu i Miłości do całej Rodziny Ludzkiej. Mój Ojciec Niebieski jest Ojcem ludów i Narodów. Jest Ojcem mojego Narodu, z którego woli Naród żyje, działa, pracuje, tworzy dzieje, cierpi i zwycięża, daje im wspólnotę Ojczystą, język, kulturę. Jestem wszczepiony w mój Naród, do którego posłany jest przez Chrystusa – Kościół z Prawdą i Miłością.

2. Na słowie harcerza(ki) polegaj jak na Zawiszy. Słowo Boże oznacza Prawdę, która wyzwala, i Miłość, która jednoczy. Mam promieniować Prawdą w Miłości. Słowo moje niech ujawnia Prawdę i niech będzie zawsze w Miłości. Unikam słów popędliwych, gniewnych, złośliwych i obłudnych. Jestem wierny Słowu Bożemu i Słowu, które promieniuje z warg i myśli moich.

3. Harcerz(ka) jest pożyteczny(a) i niesie pomoc bliźnim. Harcerstwo oznacza gotowość służenia. Szukam wzoru – znajduję go w Bogurodzicy Służebnicy Pańskiej i w Chrystusie, który przyjął Postać Sługi. Służby mej wymaga sprawiedliwość, gdyż wszyscy inni ludzie mi służą, jestem odbiorcą ich wieloletniej posługi. Służby mej wymaga Miłość, która jednoczy serca we wzajemnej pomocy, tym którzy jej potrzebują. Służyć będę w Miłości, która tworzy życie społeczne.

4. Harcerz(ka) w każdym widzi bliźniego, a za brata (siostrę) uważa każdego innego harcerza(kę). Dzieci Jednego Ojca, który jest Miłością – jednoczyć będą dążeniem Serca i Dłoni – w braterstwie powszechnym. To jedyna droga do przewyciężania nienawiści i ducha wojen. Pamiętam, że każdemu należy się szacunek, uznanie, jego prawa do istnienia, do życia, do Prawdy,

do Sprawiedliwości, do Miłości, do Wolności. Staram się zacierać różnicę między ludźmi wielkimi i małymi, mądrymi i prostymi, białymi i kolorowymi.

5. Harcerz(ka) postępuje po rycersku. Postępować po rycersku, to znaczy być zdolnym do ofiary z siebie, do poświęcenia siebie, aż do krwi za sprawy Boże i ludzkie. Rycerz nie godzi w ludzi, tylko w zło. Nie toczy walki, by zwyciężyć innych – tylko siebie i to, co w nas nie jest godne człowieka. Rycerz unika walki podstępnej, ale umie stanąć jasną twarzą wobec każdego, który się uważa za wroga, by Mu powiedzieć: Bracie!

6. Harcerz(ka) miłuje przyrodę i stara się ją poznać. Przypatrzcie się liliom polnym – przypatrzcie się ptakom niebieskim – to uśmiech Ojca, który ubiera i ozdabia, który karmi i żywi... Słońce Boże, światło i zieleń żywna, barwne kwiaty, czyste powietrze – są dla wszystkich Dzieci Bożych, są głosem miłującego Ojca, którego poznajemy w pięknie stworzenia. Dziękuję Bogu – Stwórcy za każdy kwiat i kłosa, za każdy owoc i kęs chleba. Dzielę się z Braćmi darami Bożymi – z radością.

7. Harcerz(ka) jest karny(a) i posłuszny(a) rodzicom i wszystkim swoim przełożonym. Idę, Ojczy, aby wypełnić, nie moją, ale Twoją Wolę – bo tak Ci podobało się... i wykonało się... wszystko, to głos z Krzyża... Niech przenikną do mego serca i niech uczą mnie poczucia obowiązku odpowiedzialności, tak w pracy i myśleniu, czci dla tych, którym zawdzięczam życie i serce. Ład myśli i czynów, to ład współżycia z Rodzicami, z Zwierzchnikami i Podwładnymi.

8. Harcerz(ka) jest zawsze pogodny(a). Uśmiechnij się do Ojca Niebieskiego. Uśmiechnij się do Brata i Zbawcy Twojego – Chrystusa. Uśmiechnij się do utrudzonej Matki Twój w czterech ścianach domu rodzinnego. Uśmiechnij się do Ojca, który wrócił znużony pracą. Uśmiechnij się do tych, co ciebie otaczają. Uśmiechnij się do zagniewanych, obrażonych, smutnych, cierpiących. Uśmiechnij się do tych co Cię mają w nienawiści.

9. Harcerz(ka) jest oszczędny(a) i ofiarny(a). Jesteśmy zbyt biedni, byśmy mogli być rozrzutni, wystawni, nieobliczalni... Jest wokół nas zbyt wiele głodnych i opuszczonych – byśmy zmarnowali dobra, które im się należą. Staraj się wiele posiadać, by móc wiele dawać potrzebującym. Lepiej dawać, niż brać... Kubek wody podany spragnionemu, otwiera bramy niebios... i rodzi radość i szacunek. – Kropla – do kropli – rodzi potok, który niesie radość...

10. Harcerz(ka) jest czysty(a) w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych. Świat czystych, prawdomównych, wstrzemięźliwych, tworzy nowych ludzi plemię, jakich jeszcze nie widziano (E. Małaczewski), których pragną nowe czasy. Jeszcze brak jest odważnych, by przezwyciężyć brud, niechlujne moce, wstrzemięźliwość. Stanę w szeregu odważnych i wolnych sercem – by służyć odradzającej się Ojczyźnie wolnością od nałogów. Świat należy do trzeźwych i czystych. Prowadź Matko, swoje Dzieci, w Wiary nowe Tysiąclecie – Patrzę w Twoje czyste oczy. Ktokolwiek będzie Wiernym tym Prawom – pokój nad nim i błogosławieństwo.

Komentarz do Prawa Harcerskiego

hm. RP Henryk GLASS

1. Harcerz służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki.

Gdziekolwiek harcerz się znajduje, stara się czyny swoje uzgodnić z wolą Boga i zrozumieć, czego od niego Ojczyzna wymaga.

2. Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.

Harcerz ceni swą godność; jest prawdomówny; kłamca nie wart być harcerzem. Harcerz nie rozróżnia słowa zwyczajnego, które by nie zobowiązywało, od słowa honoru, którego dopiero się nie łamie. Harcerz waży swoje słowa; na wiatr ich nie rzuca. Obłudą i fałszem się brzydzi.

3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.

Ten obowiązek ma spełniać z największym nakładem sił i poświęceniem, bez względu na swoją wygodę lub korzyść, nawet na bezpieczeństwo. W niepewności, co w danej chwili wykonać, zapyta harcerz samego siebie, co lepsze dla innych i to jako swój obowiązek wykona. Harcerz szuka skrzętnie sposobności, by codziennie wyświadczyć komuś choćby drobną przysługę.

4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.

Gdy harcerz spotka drugiego, choćby nieznanego, harcerza, postępuje z nim, jakby z najlepszym znajomym i służy mu radą i pomocą. Harcerz nigdy z góry na innych nie patrzy dlatego, że są biedniejsi albo do innej warstwy społecznej należą. Harcerz nigdy nie da się opanować zawiści względem bogatszych lub szczęśliwszych.

5. Harcerz postępuje po rycersku.

Jest grzeczny dla wszystkich, a szczególnie uprzejmy dla kobiet; otacza opieką dzieci; zawsze chętnie wspiera starców i ułomnych, a dzielnie i śmiało broni pokrzywdzonych. Nie przyjmuje za swe usługi żadnej nagrody.

6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.

Harcerz chroni zwierzęta przed dręczeniem i sam im nigdy krzywdy nie czyni; nie zabija więc bez potrzeby nawet owadów; nie niszczy drzew i innych roślin, w ogóle – niczego w przyrodzie.

7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.

Posłuch harcerski przyczynia się do wyrobienia karności w życiu społecznym. Każdy rozkaz harcerski musi być wykonany natychmiast i ochotnie, choćby był niemiły. Przy rodzicach i przełożonych stoi harcerz w dobrej i złej doli; nawet mówić źle o nich nie pozwala przy sobie.

8. Harcerz jest zawsze pogodny.

Harcerz nie zniechęca się, nie zraża, nie zna, co to dąsy. Szczególnie w chwilach niepowodzenia obce są harcerzowi wybuchy prostactwa; nie klnie wtedy i nie przeżywa; zmusza się raczej do milczenia i uśmiechu.

9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.

Oszczędny nie przez sknerstwo, lecz przezorność, by nie być ciężarem dla innych i pomagać potrzebującym; ofiarny – „na odzianie i nakarmienie Matki – Ojczyzny”. Gry hazardowe i w ogóle trwonienie czasu i majątku uważa za grzech narodowy.

10. Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach; nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych.

Harcerz brzydzi się wszelkim brudem, unika złego towarzystwa, nie pozwala w swojej obecności nie tylko czynić, ale nawet mówić i dowcipkować nieprzystojnie. Harcerz stroni od trucizn szkodzących ciału i duszy. Chce zachować zdrowie i siły dla siebie i dla dobra ogółu; pragnie

dawać dobry przykład drugim; przyczynić się do szerzenia zasad wstrzemięźliwości, a przez to do zmniejszenia spustoszeń pośród szerokich warstw narodu.

Komentarz do Prawa Harcerskiego

ks. hm. RP Jan MAUERSBERGER

Mam być bojownikiem i budowniczym Polski Odrodzonej. Świat zмага się w walce o najwyższe wartości duchowe. Materializm okazał się zacofaniem i barbarzyństwem. Zepsucie obyczajów, kult siły fizycznej i gwałtu, deptanie wszelkiego prawa i wolności człowieka są konsekwencjami tego światopoglądu. Natomiast prawdziwe chrześcijaństwo zawiera w sobie zawsze nowe i twórcze pierwiastki życia osobistego i społecznego. Realizowane konsekwentnie ziści ideały człowieka: wolności i pełni życia osobistego, sprawiedliwości społecznej i kooperacji wszystkich w duchu braterstwa i miłości bliźniego. Polska zawsze stała na straży ideałów wolności i braterstwa. Zwano ją przedmurzem chrześcijaństwa. Zgodnie z tradycją i charakterem narodowym Polska ma być pionierem w kształtowaniu nowego człowieka i społeczności. Dzisiejsze warunki życia wymagają zdecydowanej postawy. Mam walczyć o moje ideały. Jestem na służbie. Zawsze czujny. Zwarty w sobie. Gotów na wszystko.

I

Bóg jest dla mnie źródłem wszelkiego dobra i siły. W mojej wewnętrznej pracy sięgam do źródeł chrześcijaństwa. Żyję w obliczu Boga, złączony jak najściślej z Chrystusem – jak gałąź z winoroślą, jak komórka w organizmie. Z życia Kościoła, z modlitwy i sakramentów czerpię Boskie życie dla duszy, aby je dawać innym, szerząc wokoło siebie Królestwo prawdy i dobra. Jestem na służbie Boga, który jest Duchem najwyższym. rozwijam się duchowo i doskonale. Całym życiem pełnię wolę mojego Pana. Prawo Boże nakazuje miłować Ojczyznę ponad wszystko w świecie. Widzę w dziejach Polski myśl Bożą. Wierzę w powołanie mojego narodu do współpracy w wielkim dziele odrodzenia ludzkości w prawdzie i miłości Chrystusowej. Z Ojczyzną moją jestem nierozdzielnie związany, jak dziecko z matką. Jak członek żywego organizmu. Jestem sługą Polski. Dla jej dobra powinienem radośnie i bezinteresownie poświęcić wszystko co posiadam: moje trudy i pracę, w razie potrzeby życie. Z tradycji polskiej wezmę ducha najprzedniejszego: świętych i wyznawców, rycerzy i męczenników, wieszczów słowa i cichych a niestrudzonych pracowników społecznych. Ich duch będzie mnie żywił. Skrzepi moją wolę i męstwo. Wyrwie mnie z egoizmu i małości. Wielka sprawa żąda wyrzeczenia i bohaterstwa, skupienia wszystkich sił i nieustannej pracy nad sobą. Jestem na służbie Boga i Polski. Jeśli Bóg jest ze mną, któż może mnie złamać i zwyciężyć. Ani prześladowanie, ani ucisk, ani śmierć nie sprowadzi mnie z drogi obowiązku. Moja moc płynie z wiary i modlitwy.

II

Nie rzucam słowa na wiatr. Umiem milczeć. Umiem cierpieć. Słowo moje jest pewne. Uczciwe. Proste. Na straży mojego słowa stoi honor Polaka.

III

Jestem na służbie najwyższego dobra. Idę przez życie dobrze czyniąc. Współdziałam w tworzeniu zdrowej szlachetnej wspólnoty między ludźmi – w mojej rodzinie, warsztacie pracy, w

społeczeństwie, wszędzie, dokąd sięga mój wpływ. Zapoznaję się i popieram ideę spółdzielczości, gdyż zmierza ona do sprawiedliwej odbudowy życia społecznego i gospodarczego. Łączę, dźwigam, buduję, podnoszę, ratuję moich bliźnich. Dobrem zwyciężam zło. Jestem pożyteczny. Nie marnuję sił i czasu na jałową krytykę, próżne słowa i bezmyślne lub niezdrowe rozrywki. Każdą pracę wypełniam sumiennie w duchu służby. Pracuję z zamiłowaniem i umiejętnie. Przez pracę zwiększam dobro w mojej Ojczyźnie i na świecie.

IV

Jestem związany z ludźmi przykazaniem miłości Boga i bliźniego. Jestem członkiem społeczności, żywego organizmu Chrystusa. Korzystam z pracy ducha i myśli, z trudu i wysiłku innych. Mam życzliwość dla ludzi. Widzę w nich obraz Syna Bożego. Często zniekształcony i ciemny, zawsze godny szacunku. Nienawidzę wszelkiej niesprawiedliwości, gwałtu, obłudy i kłamstwa i wszelkiego barbarzyństwa, które niszczą na świecie Królestwo Boże. Walczę ze złem. Gotów jestem podać rękę wszystkim ludziom dobrej woli. Najbliżsi mi są ci, którzy służą Bogu i Ojczyźnie. Łączy mnie z nimi braterstwo ducha. Jeden mamy cel życia – odrodzenie Polski i ludzkości. Jedną drogą idziemy: drogą prawości i służby, drogą poświęcenia i męstwa.

V

Duch rycerski kryje się w najgłębszych pokładach duszy Polaka. Ożywia dzieje narodu bezprzykładnym bohaterstwem i szlachetnym pięknem. Duch świętego Jerzego, rycerza Chrystusowego bez zmayı, woła mnie do walki o sprawiedliwość i dobro na świecie. Mam być narzędziem Boga. Bezinteresownym sługą sprawy. Obrońcą bezbronnych uciśnionych. Mam stać na straży honoru Polski. Obca mi jest wszelka podłość i kręctwo. Nie ugnę się wobec przemocy. Nie sprowadzi mnie z drogi ani groźba, ani żądza sławy, ani zysk.

VI

Przez wiarę jestem w łączności z Bogiem, nieskończonym, wiekuistym. Jestem częścią wszechświata. Widzę w przyrodzie twórcze i potężne dzieło Boże. Z nieba i z ziemi biorę moc życia. Poznaję, uczę się, zgłębiam prawa przyrody i ukryte w niej tajemnice ducha. Raduję się pięknem ziemi polskiej. Chronię jej bogactwa. Jestem opiekunem roślin i zwierząt.

VII

Wobec tego, że kraj jest zniszczony, zasadą bojowników i budowniczych jest życie umiarkowane i oszczędne. Wszelki majątek i własność, które posiadam, uważam za dar Boży. Mam go używać według myśli i woli Boga, dla dobra mojego i bliźnich. Nie wolno mi ich marnować i nadużywać. Rękę mam mieć otwartą do dawania. Oczy otwarte na nędzę rodaków, na głód i niedolę dzieci polskich, na potrzeby społeczne.

VIII

Kocham zwarte, mocne i radosne życie. Duszę mam spokojną, serce czyste, twarz jasną. Moja wesołość i pogoda są odbłaskiem życia wewnętrznego. Smutek, zgorzkniałość, zniechęcenie są to objawy słabości. Zwalczam je w sobie i w innych.

IX

Uprawiam swój umysł i wolę. Chcę myśleć jasno, logicznie. Chcę działać celowo, konsekwentnie. Ćwiczę i uprawiam moje ciało i zmysły. Uzdalnim je do życia duchowego. Do rozumnej służby Bogu i Ojczyźnie. Jestem karny wewnątrz. Na zewnątrz opanowany i skupiony. Nade wszystko szanuję prawo. Prawo Boże i prawo moralne. Umiem słuchać. Chętnie, rozumnie i dokładnie wypełniam rozkaz. Umiem być poddany – wyrzec się własnej woli, o ile tego żąda: Ojczyzna, rodzice, zwierzchnicy.

X

Dusza i ciało moje należą do Boga. Wszystkie moje siły powinienem oddać sprawie. W Ojczyźnie mojej rozwinąć Królestwo Boże. Mam być bojownikiem bez kompromisu. Walczyć o czystość, podniosłość, szlachetność obyczajów w Polsce. O supremację ducha, idei, woli nad materią, zmysłowością, użyciem. Walczyć będę z naturalizmem, rozwiązłością, która powstała wskutek odejścia od Boga i od tradycji polskiej i panuje dziś wszędzie: w sztuce, w literaturze, w rozmowach, w zachowaniu się, w ubraniu, w dogadzaniu sobie, w wygodnictwie, w zmysłowości, kulcie ciała, deprawując charakter narodowy polski. Mam jasno określić i tworzyć prawy, szczery, jasny, dzielny i czysty typ chłopca i dziewczyny polskiej, który życie swoje czerpie z wiary i z tradycji polskiej najpiękniejszej: filomatów i szkół rycerskich. Wolny jestem od wszelkich nałogów, zwyrodnienia i nienaturalności, które wyniszczają ducha i ciało młodzieży.

W tym duchu prawa i w poczuciu odpowiedzialności za duszę narodu i za jego przyszłe losy podejmuję pracę nad sobą. Pogłębiam wiedzę, kształcę charakter, krzepię ducha i serce w nieustannym radosnym wysiłku budowania Polski według myśli i woli Chrystusa.

Warszawa, sierpień 1942

Komentarz do Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego

hm. RP Stanisław SEDLACZEK

Przyrzeczenie Harcerskie

Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym Prawu Harcerskiemu.

„**Mam szczerą wolę...**” to znaczy, że z własnej dobrej woli wstępuję do Harcerstwa i szczerze chcę wypełniać jego Prawo. „**...całym życiem...**” to znaczy, że dopóki jestem harcerzem(ką), zobowiązuję się we wszystkim, co stanowi moje obecne życie, a więc w pracy i w wypoczynku, w nauce i zabawie, w radości i smutku, w rodzinie, szkole, warsztacie pracy „**pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym(ną) Prawu Harcerskiemu**”. Chcę służyć Bogu, Polsce i bliźnim. Służba jest właściwie zadaniem harcerza(ki). Służyć po harcersku, to znaczy myśleć o innych, pomagać innym i żyć dla innych. Chcę być posłusznym(ną) Prawu Harcerskiemu, bo ono określa, jak mam pełnić tę służbę i wskazuje mi drogę, która jest dla mnie najwłaściwsza. Jako Katolik (Katoliczka) i Polak(Polka) wiem, że ta służba jest moim obowiązkiem. Wiem również, że jest wielkim zaszczytem, bo składając Przyrzeczenie, biorę na siebie część odpowiedzialności za ruch harcerski i za Polskę.

Prawo Harcerskie

1. Harcerz (harcerka) służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki. Harcerz (harcerka) kocha Boga, jest wiernym synem (wierną córką) Kościoła. Służy Bogu przez to, że spełnia Jego przykazania, wypełnia obowiązki członka Kościoła, szerzy wiarę i broni jej. Harcerz (harcerka) kocha Polskę. Stara się Ją coraz lepiej poznać. Służy Jej przez to, że spełnia sumiennie swoje obowiązki na tym posterunku, na którym go (ją) Bóg postawił w chwili obecnej, a więc jako syn (córka), uczeń (uczennica), pracownik (pracownica), żołnierz, obywatel (obywatelka).

Ponosząc odpowiedzialność za pracę w małej komórce, która jest częścią Polski, jest tym samym wraz z innymi odpowiedzialny (odpowiedzialna) za całą Polskę. Harcerz (harcerka) więcej ceni szczęście własnego Narodu niż własne. Nieustannie walczy o wielkość moralną i materialną Polski i o spełnienie jej misji dziejowej. Harcerz (harcerka) wie, że wiernie służąc Bogu, najlepiej służy Polsce, a wierna i uczciwa służba Polsce, jest jednocześnie służbą Bożą.

2. Na słowie harcerza (harcerki) polegaj jak na Zawiszy. Naczelną cechą charakteru harcerza (harcerki) jest prawda. Harcerz – to rycerz, a rycerz – to człowiek honoru. Honor wymaga prawdy. Dlatego harcerz (harcerka) ma tylko jedno słowo, którego nigdy nie łamie. Naśladuje w tym bohatera spod Grunwaldu – Zawiszę Czarnego z Grabowa – pierwszego rycerza z Europy. Harcerz (harcerka) jest uczciwy(a), rzetelny(a), punktualny(a). Słów na wiatr nie rzuca. Posiada odwagę cywilną i stosuje ją praktycznie w życiu, mówiąc w potrzebie prawdę w oczy i broniąc zawsze swoich przekonań.

3. Harcerz (harcerka) jest pożyteczny(na) i niesie pomoc bliźnim. Niesienie pomocy bliźnim jest nakazem Bożym, który zawarty jest w przykazaniu miłości. To też nieodzowną cechą harcerza (harcerki) jest czynna miłość bliźniego, która wyraża się zarówno w chętnym niesieniu pomocy moralnej i materialnej, jak i w serdecznym stosunku do każdego, kto potrzebuje naszej pomocy. Miłość bliźniego to nie tylko uczucie. To wola czynienia dobrze. Harcerz ma wolę czynienia dobrze wszystkim i wyzyskuje każdą okazję, aby być pożytecznym i nieść pomoc bliźnim. Codziennie spełnia co najmniej jeden dobry uczynek. Szerzy w swym otoczeniu zasady sprawiedliwości społecznej, oparte na etyce chrześcijańskiej. Harcerz (harcerka) jest pożyteczny również przez to, że na każdym stanowisku stara się pracować wydajnie, żeby pracą swą powiększyć dorobek Polski.

4. Harcerz (harcerka) w każdym widzi bliźniego, a za brata (siostrę) uważa każdego innego harcerza (harcerkę). Harcerz (harcerka) niesie pomoc wszystkim potrzebującym, bo wszystkich uważa za bliźnich: bliskich i dalekich, wielkich i małych, dobrych i złych, przyjaciół i nieprzyjaciół. Wszyscy oni są nam równi. Wszyscy są stworzeni przez Boga i dla Boga i wszyscy są odkupieni przez Chrystusa. Stąd zasada: „Będziesz miłował bliźniego swego, jak siebie samego”. Wśród bliźnich należy jednak – zgodnie z nauką Chrystusową – rozróżnić bliższych i dalszych. Tak stanowi „porządek miłości”, który w stosunku do jednych i drugich ustala inny zakres obowiązków. Wszystkim, związanym krwią i duchem: rodzicom, rodzinie, przyjaciołom, towarzyszom pracy, rodakom, współwyznawcom harcerz (harcerka) z zasady ma być przede wszystkim pożyteczny(a), bo względem nich ma większe obowiązki, wypływające z „porządku miłości”. W każdym jednak poszczególnym wypadku harcerz (harcerka) niesie pomoc tym, którzy jej w danym momencie najczęściej potrzebują. Harcerz (harcerka) za brata uważa każdego innego harcerza, a za siostrę każdą inną harcerkę, bo tworzą oni jedną rodzinę, związaną Prawem Harcerskim i jednakowym wychowaniem, opartym na Prawie.

5. Harcerz postępuje po rycersku. Harcerz przejął tradycję rycerzy chrześcijańskich. Obowiązuje go więc rycerski stosunek do wszystkich. (Harcerka naśladuje wzory dzielnych i szlachetnych polskich kobiet – godnych siostr rycerzy chrześcijańskich). Nie jest on oparty na formach zewnętrznych, lecz przede wszystkim płynie z wewnętrznego nakazu serca. Słabych otacza opieką. Cudzej godności nie szarga. Potrafi przyznać się do winy i naprawia wyrządzone krzywdy. Jest odważny(a), silny(a) moralnie, stara się być silny(a) fizycznie. Jest sprawiedliwy(a) nawet wobec wrogów. Walkę o panowanie dobra uważa za swój obowiązek. Jest w niej bezkompromisowy. Potrafi swe zwycięstwo rozsądnie wykorzystać, lecz nie znecha się nigdy nad pokonanym lub przeciwnikiem.

6. Harcerz (harcerka) miłuje przyrodę i stara się ją poznać. Harcerz (harcerka) w czynie ukazuje swą miłość do przyrody, otaczając troskliwą opieką cały świat roślinny i zwierzęcy. Współżycie z przyrodą daje harcerzowi (harcerce) pogodę ducha, wyrabia zaradność. Walka z

siłami natury rozwija hart i odwagę. Poznawanie przyrody polskiej pozwala mu (jej) lepiej poznać Polskę. Przez obcowanie z przyrodą harcerz (harcerka) zbliża się więcej do Boga, który jest Stwórcą tej przyrody i wszystkiego, co istnieje.

7. Harcerz (harcerka) jest karny(a) i posłuszny(a) rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.

Karność harcerza (harcerki) jest karnością żołnierską. Każdy rozkaz rodziców i przełożonych musi być wykonany natychmiast i z ochotą, chociażby był niemiły. Jest to nie tylko karność formalna, która płynie z obawy kary; jest to karność, która płynie z miłości i szacunku. Przez karność harcerską wyrabia harcerz (harcerka) w sobie karność społeczną, która jest niezbędnym czynnikiem w życiu Narodu. Przy rodzicach i przełożonych stoi harcerz (harcerka) w dobrej i złej doli, broni ich, szanuje i nawet mówić źle o nich nie pozwala przy sobie.

8. Harcerz (harcerka) jest zawsze pogodny(a).

Łatwo jest śmiać się i cieszyć kiedy jest nam dobrze. Prawdziwa moc ducha przejawia się wtedy, kiedy w niepowodzeniu, w smutku mamy uśmiech na twarzy. Harcerz (harcerka) przeszkód nie omija, lecz je łamie. Nie tylko w dobrych, ale i w złych chwilach harcerz (harcerka) ma na twarzy i w duszy pogodę, która wynika z czystego sumienia i dobrze spełnionego obowiązku. Swoją pogodą oddziaływa na całe otoczenie.

9. Harcerz (harcerka) jest oszczędny(a) i ofiarny(a).

Harcerz (harcerka) wie, że oszczędność jest podstawą dobrobytu narodowego, a mądra ofiarność podstawą służby społecznej. Jest więc oszczędny(a) w całej swojej gospodarce osobistej, bo wie, że w ten sposób przyczynia się do dobrobytu swego Narodu. Nie trwoni na marne ani zdrowia, ani czasu, ani pieniędzy. Nie pozwala sobie na próżniactwo, ani na gry hazardowe. Jest gospodarny(a); swoim lub powierzonym sobie majątkiem stara się gospodarować umiejętnie i oszczędnie. Równocześnie jest ofiarny(a), nie szcędząc gdy zachodzi tego potrzeba, zdrowia, sił, czasu i mienia dla bliźnich i dla Ojczyzny.

10. Harcerz (harcerka) jest czysty(a) w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.

Harcerz (harcerka) chce być panem (panią) samego siebie. Wie, że mogą go (ją) napastować pokusy, zna swoje słabości, ale nie pozwala im rządzić sobą, lecz sam(a) panuje nad nimi. W tym celu ćwiczy swą wolę i wyrabia w sobie hart nie tylko fizyczny, lecz w pierwszym rzędzie moralny, a przede wszystkim szuka pomocy w Łasce Bożej. Harcerz (harcerka) bez wahania odrzuca od siebie jako grzech wszelki brud – złe towarzystwo, złą książkę, brudne myśli, słowa i czyny. Harcerz (harcerka) wyrzeka się alkoholu i tytoniu nie tylko dlatego, że szkodzą jego (jej) zdrowiu, ale przede wszystkim dlatego, że to dobrowolne, drobne wyrzeczenie hartuje jego (jej) wolę i czyni go (ją) zdolnym(ą) do innych większych wyrzeczeń, jakich wymagać będzie od niego (niej) obowiązek. Harcerz (harcerka) rozumie, że od zdrowej moralnie i fizycznie młodzieży zależy wielkość i lepsze jutro Polski. Chce w tym kierunku pracować i pracę tę zaczyna przede wszystkim od samego (samej) siebie.

Literatura tematu

1. „Harcerstwo” z 1985 nr [S]
2. „Harcerstwo” z 1985 nr [S]
3. „Skaut” z 1911 nr 2
4. „Skaut” z 1914 nr 14–15
5. „Wiadomości Urzędowe Związku Harcerstwa Polskiego” z lat 1921–1995 [S]
6. Baden–Powell A., *Dziewczeta przewodniczki. Skauting dla panienek*, tł. K. Skrzyńska, Warszawa 1914
7. Baden–Powell R., *Scouting for boys*, London 1908
8. Baden–Powell R., *Skauting dla chłopców*, tł. S. Kapiszewski, Warszawa 1938
9. Baden–Powell R., *Skauting dla młodzieży*, tł. B. Bouffał, Warszawa – Kraków 1913
10. Brulikowska–Polit M., *Gawędy o Prawie Harcerskim*, Łódź 2001
11. *Harcerskie ideały*, Warszawa 1997 [S]
12. *Jak rozumieć Prawo Harcerskie? Materiał roboczy wypracowany (...) na I Konferencji Strategicznej*, Warszawa 2005
13. Kubiak B., *Głęboko sięgają korzenie* [w:] „Służba” Harcerski Kwartalnik Historyczny Komisji Historycznej Chorągwi Łódzkiej ZHP z 2003 nr 3 (63)
14. Kubiak B., *Ślubowanie i Prawo Skautowe* [w:] „Służba” Harcerski Kwartalnik Historyczny Komisji Historycznej Chorągwi Łódzkiej ZHP z 2001 nr 2 (54)
15. Kubiak B., *W drodze do źródeł Prawa i Przyrzeczenia* [w:] „Służba” Harcerski Kwartalnik Historyczny Komisji Historycznej Chorągwi Łódzkiej ZHP z 2001 nr 2 (54)
16. *Leksykon harcerstwa* pod redakcją Olgierda Fietkiewicza, Warszawa 1988
17. Małkowski A., *Scouting jako system wychowania młodzieży na podstawie dzieła generała Baden–Powella...*, Lwów 1911
18. Małkowski A., *Skautostwo pod względem wychowawczym i narodowym*, Zakopane 1914
19. Mojmir H., *Skauting i wytyczne kierunki pracy narodowo – wychowawczej*, Kraków 1916
20. *Poradnik harcerski* pod redakcją Agnieszki Kazek, Łódź 2000
21. Schreiber M., Piasecki E., *Harce młodzieży polskiej*, Lwów 1912
22. Sedlaczek S., *Szkoła harcerza*, Warszawa 1920
23. Statuty Związku Harcerstwa Polskiego z lat 1921–2002
24. Śliwerski B., *Przyrzeczenie w drużynie harcerskiej*, Warszawa [S]
25. *Tradycyjne wartości, nowoczesny program. Strategia rozwoju Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1999–2007*, Warszawa 1999
26. Zawada J. [Lutosławski K.], *Czuj Duch! Szesnaście gawęd obozowych o idei skautingu*, Kraków 1913